

בגמרא (ר"ה כט): גזירה שמא יבוא אדם שאינו בקי בתקיעת שופר וילך אצל חכם שילמדנו לתקוע בשופר, ובטעות יעביר את השופר ד' אמות ברשות הרבים ויבוא לידי חילול שבת.

טעם ב' בנסתר כמבואר בספרי קבלה וחסידות, כי תכלית מצות תקיעת שופר כדי להמתיק הדינים מישאל, כמבואר במדרש (ויק"ר כט א) כי בתקיעת השופר עומד הקב"ה מכסא דין ויושב על כסא רחמים, אבל בשבת קודש שאין הדין שולט בו כי אם רחמים גמורים, אין צריך לעשות פעולה בתקיעת שופר להמתיק הדינים כי הם נמתקים בכח קדושת השבת.

יתכן לשלב בין שני הטעמים הנגלה והנסתר, כי לכאורה יש לתמוה מה ראו חכמינו ז"ל על ככה לבטל תקיעת שופר בשבת, רק מחמת החשש שמא יעבירו ד' אמות ברשות הרבים, הלא יכלו לתקן כי מי שאינו בקי אסור לתקוע בשופר בראש השנה, וכדומה כל מיני תקנות למנוע ממי שאינו בקי להעביר את השופר ד' אמות ברשות הרבים.

נקדים מה שכתב הרמ"א (או"ח סימן רע"א סעיף י) בענין קידוש בליל שבת: "מתחילין יום ה'ששי ויכולו ה'שמים ונרמז השם בראשי תיבות". וצריך להבין מהו ענין ד' אותיות השם הוי"ה לקידוש בליל שבת. ויש לבאר הענין בפשיטות על פי מאמר הזוהר הקדוש (פרשת תרומה קלה): שאנו אומרים בליל שבת: "כד עיל שבתא איהי אתיחדת ואתפרשת מסטרא אחרא וכל דינין מתעברין מנה... וכל שולטני רוגזין ומארי דדינא כלהו ערקין ואתעברו מנה".

הרי מבואר כי בשבת מתבטלים כל הדינים, לפי זה יש לומר כי מטעם זה רמזו שם הוי"ה שהוא שם הרחמים בראשי תיבות יום ה'ששי ויכולו ה'שמים, לרמז שבשבת קודש מתגלה שם הרחמים שממתיק כל הדינים. וזהו שמבואר בזוהר הקדוש (פרשת יתרו פח): "מהו שבת, שמא דקוב"ה שמא דאיהו שלים מכל סטרו".

ג' שמות אלקים שצריך להמתיק בתקיעת שופר

ויש להוסיף בזה תבלין על פי מאמר המדרש שהבאנו לעיל (ויק"ר כט ג): "בשעה שישוראל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקב"ה, עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים, דכתיב ה' בקול שופר, ומתמלא עליהם רחמים ומרחם עליהם, והופך עליהם מדת הדין לרחמים". וצריך ביאור מה שהכפיל המדרש להזכיר ג' לשונות על הפיכת הדין לרחמים: (א): "ומתמלא עליהם רחמים" (ב): "ומרחם עליהם" (ג): "והופך עליהם מדת הדין לרחמים".

ונראה לבאר הענין על פי מה שכתב בשל"ה הקדוש (מסכת ראש השנה פרק תורה אור אות יא בהג"ה) ומקור הדבר ב"שער הכוונות" לרבינו האריז"ל (ר"ה דרוש ז ד"ה ועתה נבאר), כי בתקיעת שופר צריך לכוון להמתיק ג' מיני שמות אלקים שהם תוקף הדינים, אלקים אחד במילוי י' כזה: אל"ף למ"ד ה"י יו"ד מ"ם בגימטריא ש' מן שופ"ר. אלקים שני פשוט כזה אלה"ם בגימטריא פ"ו מן שופ"ר, אלקים שלישי בריבוע כזה: אל, אלה, אלהי, אלה"ם בגימטריא ר' מן שופ"ר, ועל ידי תקיעת שופ"ר נמתקים כל ג' שמות אלקים ונהפכים לרחמים.

והנה כל ג' שמות אלקים הנ"ל עולים בגימטריא תוקף לרמז שהם תוקף הדינים, ועל ידי שתוקעים בשופר ומכוונים להמתיק ג' שמות אלקים הרמזים בשם שופ"ר – ש, פ"ו, ר', על ידי זה נמתקים כולם ונהפכים לרחמים. לפי זה יש לומר כי כנגד ההמתקה של שלשה שמות אלקים הנזכרים הזכיר המדרש ג' לשונות של מיתוק: (א) "ומתמלא עליהם

זוהר הקדוש: הקב"ה דן את העולם בשני ימים של ראש השנה, ביום א' בדינא קשיא ביום ב' בדינא רפיא

אריז"ל: "יש בני אדם נידונים ביום ראשון ואז הם דינא קשיא, ויש נידונים ביום ב' שהוא דינא רפיא"

שם: האדם הנופלת עליו בכיה רבה מאליו בימים האלו בתפילה, הוא הוראה שנידון באותה שעה למעלה"

מהרח"ו בשם האריז"ל: "מי שאין בכיה נופלת עליו בימים האלו, הוא הוראה שאין נשמתו הגונה ושלימה"

בני יששכר: שב"ת בגימטריא קשי"א רפי"א,

לרמז כי קדושת השבת ממתקת את שני הדינים כתקיעת שופר

אריז"ל: בתקיעת שופר צריך לכוון להמתיק ג' שמות אלקים, שהם שורש הדינים הנרמזים באותיות שופ"ר

בפרשת ויכולו נזכרו ג' שמות אלקים, לרמז שהם נמתקים על ידי קדושת שבת כמו על ידי תקיעת שופר

בנוסח הקידוש תקנו חכמינו ז"ל להזכיר ג' שמות הוי"ה, כדי להמתיק ג' שמות אלקים שבפרשת ויכולו

נמתקים כל ג' שמות אלקים הנרמזים בשם שופ"ר, והנה הם לפנינו (בראשית ב א):

"ויכולו השמים והארץ וכל צבאם, ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה, וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה, ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו, כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות".

מעתה מבואר היטב דברי הרמ"א: "מתחילין יום ה'ששי ויכולו ה'שמים ונרמז השם בראשי תיבות", לרמז שבשבת קודש מתגלה שם הוי"ה מקור הרחמים, שעל ידי זה נמתקים ג' שמות אלקים שאנו מזכירים בפרשת ויכולו. ויש להוסיף עוד כי מטעם זה תקנו חכמינו ז"ל להזכיר בנוסח הקידוש ג' פעמים שם הוי"ה, מיד אחרי שאנו מזכירים ג' שמות אלקים בפרשת ויכולו, לרמז שבשבת קודש נמתקים ג' שמות אלקים ונהפכים לג'

רחמים" (ב): "ומרחם עליהם" (ג): "והופך עליהם מדת הדין לרחמים".

וזהו שאמר נעים זמירות ישראל (תהלים פט טז): "אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון". כלומר אשרי העם שיודעים ומשיגים תכלית כוונת התרועה, שהיא כדי להמתיק הדינים מג' שמות אלקים ולעורר את הרחמים מד' אותיות השם, כדי שנזכה: "ה' באור פניך יהלכון", ללכת בהנהגת אור פני ה' במדת הרחמים.

ג' שמות אלקים בפרשת ויכולו

ועתה בא וראה כי לפי מה שנתבאר שבשבת קודש מתבטלים כל הדינים ונמתקים, יש לומר כי מטעם זה נזכרו בפרשת ויכולו ג' פעמים שם אלקים, לרמז כי בשבת קודש

שמות הוי"ה שהם רחמים גמורים, והנה נוסח הקידוש שיש בו ג' שמות הוי"ה:

"ברוך אתה הוי"ה אלקינו מלך העולם בורא פרי הגפן. ברוך אתה הוי"ה אלקינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו ורצה בנו, ושבת קדשו באהבה וברצון הנחילנו זכרון למעשה בראשית, תחלה למקראי קדש זכר ליציאת מצרים, ושבת קדשך באהבה וברצון הנחלתנו, ברוך אתה הוי"ה מקדש השבת".

הנה כי כן מבואר היטב מדוע ביטלו חכמינו ז"ל לתקוע שופר בראש השנה שחל בשבת, ללמדנו כי קדושת השבת יש בכוחה להמתיק ג' שמות אלקים הנרמזים בשם שופ"ר ממש כמו על ידי התקיעה בשופר. ויש לומר כי מטעם זה צריך לאכול ג' סעודות בשבת, כדי לשמוח ולהתענג על המתקת ג' שמות אלקים שנזכרו בפרשת ויכולו.

וזהו ששינוי בגמרא (שבת ק"ח): "כל המקיים שלש סעודות בשבת ניצול משלש פורעניות, מחבלו של משיח, ומדינה של גיהנם, וממלחמת גוג ומגוג". כי שלש פורעניות הם מצד ג' שמות אלקים שהם דינים, ועל ידי שאוכל שלש סעודות בשבת ומגלה בזה השמחה על התגלות הרחמים בשבת ניצול משלש פורעניות הללו.

ג' סעודות בשבת כנגד ג' פעמים היום

יומתק להבין בזה מה ששינוי בגמרא (שבת ק"ז): "תנו רבנן כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת שלש", ומפרש בגמרא שענין זה נלמד ממה שכתוב בשבת שלש פעמים "היום" (שמות טז כה): "ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאוהו בשדה". והנה ידוע מה שמבואר בזוהר הקדוש (פרשת בא לב): על הכתוב (איוב א ו): "ויהי היום ויבוא בני האלהים להתייצב על ה' ויבוא גם השטן בתוכם, ויהי היום דא ראש השנה דקוב"ה קאים למידן עלמא".

הרי מבואר כי מלת "היום" רומז על ראש השנה שהקב"ה דן בו את העולם, אמור מעתה כיון ששבת קודש יש בה הכח להמתיק הדינים מג' שמות אלקים שנרמזים בשם שופ"ר, על כן רמזה התורה על ג' סעודות בשבת מג' פעמים מלת "היום" שרומז על ראש השנה, ללמדנו כי בשבת נמתקים ג' שמות אלקים על ידי ג' סעודות של שבת כמו בראש השנה על ידי התקיעה בשופר.

והנה מבואר בכתבי האריז"ל (ע"ח שער יא פ"ז), כי רשות היחיד רומז על הקדושה שהיא בבחינת אחדות, על כן רחבו ד' אמות כנגד ד' אותיות השם הוי"ה, ואילו רשות הרבים רומז על הקליפות שהם בבחינת רבים ככתוב (שמות ה ה): "ויאמר פרעה הן רבים עתה עם הארץ". ומטעם זה אסור להוציא בשבת מרשות היחיד לרשות הרבים, כדי שלא יכניס ניצוצי קדושה בתוך הקליפות שהן בבחינת רבים, ומובן כי מטעם זה אסור בשבת להעביר ד' אמות ברשות הרבים, שלא להמשיך שפע ממקור הרחמים ד' אותיות השם הוי"ה בתוך הקליפות.

מעתה יאיר לנו להבין עומק הענין שביטלו חכמינו ז"ל תקיעת שופר בראש השנה שחל בשבת, גזירה שמא יעבירו ד' אמות ברשות הרבים, נתכוונו לרמז בזה כי מאחר ששבת קודש מסוגל לבטל כל הדינים, שהרי מטעם זה רמזו בו ד' אותיות השם בראשי תיבות: יום ה'ששי ויכולו ה'שמים, נמצא כי התוקע בשופר בשבת, הרי הוא מחלל בכך את קדושת השבת, כאילו שאין בכוחה לבטל כל הדינים על ידי ד' אותיות השם המתגלים בה, והרי זה בבחינת מעביר ד' אמות ברשות הרבים, כאילו מכניס את הקדושה של ד' אותיות השם ברשות הרבים.